

Fundamentale krefter (vekselverknader, vv)

- **Gravitasjons-vv.**

Pga. masse. Tiltrekkjande. Lang rekkjevidde. Svak. Dominant på astronomisk skala.

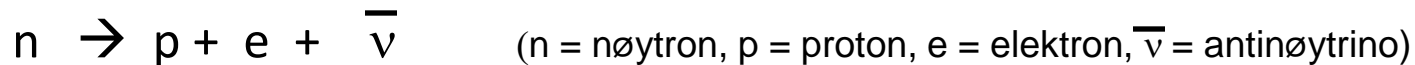
- **Elektromagnetiske vv.**

Pga. ladning. Tiltrekkjande eller fråstøytande. Lang rekkjevidde.

Mykje sterkare enn gravitasjonskrafta. Dominant på atomær og molekylær skala. Gir opphav til kontaktkrefter (t.d. friksjon, normalkrefter).

- **Svake vv.**

Kort rekkjevidde. Årsak til t.d. β -decay (ei form for radioaktiv stråling):

- **Sterke vv.**

Kort rekkjevidde. Held kjernepartiklar saman i atomkjernen (er mykje sterkare enn elektromagnetiske vv. på avstander $\sim 10^{-15}$ m).

Eks: Horizontal svinging (fra eksamen des. 2003)

Oppgave 4

En pakke med masse m er plassert på en horisontal plattform som svinger harmonisk langs bakken med periode T . Friksjonskoeffisienten mellom pakken og plattformen er μ og tyngdens akselerasjon er g . Svingeamplituden A økes nå langsomt (med konstant T). Ved hvilken amplitude A_0 begynner pakken å skli? (Forsøk med en mynt på et papirark.)

Svar:

Pakken blir akselerert av friksjonskrafta som har maksverdi $F_f = \mu m g$.
Dvs. den maksimale akselerasjonen pakken kan følge er $a_{max} = F_f / m = \mu g$.

Plattformens akselerasjon er $a = -\omega^2 A \cos(\omega t + \phi)$, dvs. akselerasjonsamplituden er $\omega^2 A = (2\pi/T)^2 A$.

$\Rightarrow$ den kritiske amplituden A_0 er gitt ved $\mu g = (2\pi/T)^2 A_0$

$\Rightarrow A_0 = \mu g (T/2\pi)^2$